

KLIEDĒJAM MĪTUS

BRĪDINĀJUMS – IESPĒJAMS, TĀLĀK PAUSTAIS VĒSTĪJUMS BŪS NEPATĪKAMS...

...bet jūs tomēr turpinājat lasīt, vai ne? Tāpat notiek ar daudzām noziedzības novēršanas iniciatīvām, kas brīdina par attiecīgās rīcības potenciālajām sekām kā nozieguma veicējam, tā upurim. Patiesi, noziedzības novēršanas jomā taktika, kuras pamatā ir bailes, ir bieži izplatīta, un tiek pieņemts, ka informēšana par potenciālajiem riskiem un kaitējumu atturēs no attiecīgās rīcības.¹ Tomēr ne vienmēr tā notiek. Patiesībā tas pat var radīt pretēju efektu. Biedējoši, vai ne?

PAREIZAS UZVEDĪBAS PANĀKŠANA AR IEBIEDĒŠANU

Šai pieejai ir daudz dažādu veidu — no konfrontējošiem cietuma apmeklējumiem līdz izglītojošākām un uz faktiem balstītām pieejām vai programmām, kurās izmanto mūsdienu tehnoloģijas, lai izspēlētu arestēšanas un soda saņemšanas pieredzi, — tomēr ideja ir viena un tā pati: konfrontēt cilvēkus ar vissliktāko iespējamo rezultātu, kāds varētu būt, ja viņi izdarīs likumpārkāpumu, un bailes viņus padarīs likumpaklausīgus. Tomēr draudēšanai ar šādām sekām var būt negatīvs efekts, kā turpmāk aprakstīsim, kas savukārt var mudināt uz tieši tādu uzvedību, ko ar šādu pieeju plānots novērst.

INFORMĒTĪBAS UZLABOŠANA

Informētības uzlabošanas iniciatīvas ir bieži izmantotas noziedzības novēršanas iniciatīvas. To pamatdoma ir vienkārša, un tās ir viegli īstenot, taču tās mēdz būt neefektīvas. Bieži kopā ar informētības uzlabošanas centieniem izmanto iebiedēšanas taktiku. Tiek pieņemts, ka, uzlabojoties izpratnei par noteiktu problēmu un potenciālajiem riskiem, cilvēki sāks rīkoties pareizi. Tas šķiet kā risinājums dažādām noziedzības problēmām. Tomēr vienkārša risku apzināšanās nav efektīvs risinājums.

Vai vēlaties uzzināt, kā efektīvi novērst noziedzību, ar informētības uzlabošanas pasākumiem? Izlasiet šīs publikācijas un iekļaujiet informētības uzlabošanas pasākumus plašākā, integrētā pieejā.

> Rīkkopa “Nepilngadīgo viktimizācijas novēršana digitālajā ērā: izpratnes veicināšana un uzvedības mainīšana” <https://eucpn.org/toolbox15-victimisation>

> “Kliedējam mītus: informētības uzlabošana nekad un nevienam nekaitē, vai ne?” <https://eucpn.org/mythbuster-awarenessraising>

Aplūkosim “Scared Straight” piemēru — iespējams, bēdīgi slavenāko noziedzības novēršanas iniciatīvu. Ar šo iniciatīvu, ko sākotnēji izstrādāja ieslodzītie ASV, kuriem bija piespriests mūža ieslodzījums un kuri vēlējas ko dot sabiedrībai, jaunieši tika aizvesti apskatīt reālu cietumu. Mērķis bija likt viņiem pieredzēt, kāda izskatītos viņu nākotne, ja viņi izvēlētos stāties uz noziedzības ceļa. Tika cerēts, ka, ieraugot verbāli un pat fiziski agresīvus ieslodzītos un cietumsargus, jaunieši tiks iebaidīti un sāks uzvesties pareizi (tieši to angļu valodā arī nozīmē “Scared Straight” — iebiedēt uz pareizā ceļa).²

Kur ir šāda domu gājiena problēma? Problēma ir tā, ka tas nestrādā. Lai gan tas var strādāt no pirmā acu uzmetiena un radīt iespaidu, ka šādi jaunieši gūst ļoti vajadzīgu mācību, sākotnējā “Scared Straight” iniciatīva un tās nesenākās un draudzīgākās versijas ir izrādījušās neefektīvas un pat kaitīgākas par nekādu pasākumu neveikšanu.³ Noderīgu resursu izšķērdēšana, ko varēja labāk izmantot citur.⁴

Diemžēl baiļu sēšana joprojām ir populārs novēršanas mehānisms visā Eiropas Savienībā, un to izmanto dažādos maskētos veidos un citās jomās, piemēram, saistībā ar narkomānijas novēršanu.⁵ Neraugoties uz skaidrajiem pierādījumiem par pretējo, pastāv plaši izplatīts uzskats, ka nopietna soda draudi ar baiļu palīdzību atturēs no noziegumu izdarīšanas. Ja šāda pieeja efektīvi nenovērš noziedzību, tad kāpēc tā joprojām tiek atbalstīta? Varam tikai minēt — vai tā būtu vajadzība cīņā pret noziedzību rīkoties stingri, nepieciešamība parādīt, ka kaut kas tiek darīts lietas labā, vai pat tas, ka daži iesaistītie ir vienkārši ieguldījuši pārāk lielu politisko un/vai ekonomisko kapitālu, lai noziedzības novēršana neizdotos.⁶

Ētiski pareizi būtu izvērtēt šādas iniciatīvas, ņemot vērā to ietekmi, lai nodrošinātu, ka publiskie resursi tiek izmantoti lietderīgi. Ja rezultāti ir pozitīvi — lieliski! Ja tie izrādās negatīvi un pamatoti apsvērumi liek domāt, ka tie ir negatīvi, tad jāizdara pareizie secinājumi: projekts jāaptur. Jebkāda cita rīcība ir vienkārši bīstama un neētiska: faktiski tie ir nekontrolēti un potenciāli kaitīgi eksperimenti ar bērniem.⁷

BET KĀPĒC TAS NESTRĀDĀ? MŪSDIENĪGS SKATS UZ ATTURĒŠANAS PASĀKUMIEM

Apgalvot, ka kaut kas nestrādā, ir vienkārši, bet, noskaidrojot iemeslus, mēs varam virzīties uz priekšu, lai izstrādātu efektīvas pieejas. Tādēļ mēs aplūkosim pamatmehānismu, ko izmanto šādās pieejās, fokusējoties uz potenciālā soda smagumu un parādot sliktāko nozieguma izdarīšanas scenāriju, — atturēšanu.⁸

Atturēšana, kas ir viens no vecākajiem noziedzības novēršanas mehānismiem, kura ideja rodama jau Apgaismības filozofu Bekarija un Bentema darbos, tiek īstenota ar draudiem par soda saņemšanu.⁹ Var sacīt, ka atturēšana ir krimināltiesību sistēmas vissvarīgākā preventīvā funkcija¹⁰, taču draudus par soda saņemšanu var paust arī tādi neformāli avoti kā vecāki, vienaudži vai sabiedrība.¹¹

Lai atturēšana būtu efektīva, izmaksu un ieguvumu attiecība ir jāpavērš par labu vēlamajai uzvedībai, t. i., uzvedībai, ar kuru likumu nepārkāpj. Šajā saistībā ir jāņem vērā trīs nosacījumi: sodam ir jābūt pietiekami smagam, bet samērīgam, tas jāpiemēro pietiekami drīz pēc izdarītā likumpārkāpuma, un ir jābūt skaidrībai, ka šāds sods patiešām sekos. Šie trīs nosacījumi pastiprina cits citu — tas nozīmē, ka smagam sodam, ko piemēro reti, būs mazāks atturošs efekts.¹²

Tieši šo aspektu uzsvēra Apgaismības filozofu kritiķi. Tie apgalvoja, ka noziedzības stingras savaldīšanas pieeja ir pēc būtības kļūdaina, jo smagāki sodi nerada preventīvu efektu.¹³ Nesenie pētījumi apliecina šos gadsimtiem senos argumentus un apstiprina, ka visefektīvais noziedzības novēršanas elements ir noteiktība, ka noziegumam sekos sods. Turklāt, ja paraugāmiešs uz to, kā šāda soda saņemšanas noteiktība darbojas un tiek uztverta reālajā dzīvē, redzam, ka to nosaka iespēja tikt aizturētam. Citiem vārdiem sakot, šķiet, ka visbūtiskākais noziedzības novēršanas faktors ir tūlītējs aizturēšanas risks.¹⁴

Tad kāpēc “Scared Straight” un citas līdzīgas pieejas, kas balstītas uz bailēm, nestrādā?

Šajā saistībā īpaši būtisks aspekts ir fakts, ka runa ir par jauniešiem. Viņi dabiski daudz labprātāk uzņemas risku. Pētījumi neirobioloģijas jomā liecina, ka viņu reakcija uz risku atšķiras no racionālu pieaugušo reakcijas. Turklāt jauniešiem individuālas izvēles nav tik svarīgas kā sociālie un emocionālie stimuli. Šajā vecumā viņi meklē tūlītēju grupas un līdzbiedru atzinību. Ja šādiem vienaudžiem ir negatīva ietekme uz viņu uzvedību, jebkādi racionāli vēstījumi par to, ka viņi apdraud paši savu nākotni, adresātu nesasnies.¹⁵ Tieši tādēļ šādām programmām var būt pretējs efekts.¹⁶ Tās var radīt priekšstatu, ka rīkoties pilnīgi pretēji vecāku ieteiktajam ir stilīgi vai, vēl sliktāk, ka tā ir parasta viņu vienaudžu rīcība. Līdzīga negatīva ietekme ir bijusi arī narkotiku lietošanas novēršanas kampaņām, jo, parādot, ka acīmredzot “tā dara visi”, var veicināt uzskatu, ka, lai iederētos, jauniešiem jālieto narkotikas.¹⁷

“SCARED STRAIGHT” UN PRETARGUMENTI

“Šajā gadījumā tas strādā”

Kontekstam ir nozīme, bet tikpat svarīga ir laba pārvaldība. Šie novērtējumi pārsvarā ir veikti anglosakšu sistēmā, taču šie konstatējumi rada pietiekamu pamatu būt piesardzīgiem. Jebkuram, kas Eiropā plāno īstenot līdzīgu pieeju, vajadzētu vismaz uzrādīt pozitīvus rezultātus, lai varētu atspēkot šos argumentus. Jebkāda cita pieeja ir vienkārši bīstama un bezatbildīga. Sistemātiskā pārskata autori kodolīgi brīdina: “Vai jūs ļautu ārstam jūsu bērna ārstēšanai izmantot terapiju ar līdzīgu rezultātu vēsturi?”¹⁸ Turklāt smadzenes attīstās vienādi visos Atlantijas okeāna krastos. Vēlme riskēt ir tipiska jebkuram jauniešim, lai kur viņš dzīvotu.

“Mūsu programma ir vairāk izglītojoša un mazāk konfrontējoša”

Pastāv daži “Scared Straight” varianti, piemēram, izglītojošu apmeklējumu veidā, bez bieži vien agresīvās konfrontācijas ar ieslodzītajiem vai apmeklējumu papildinot ar emocionālās ietekmes mazināšanas sesiju, lai uz attiecīgo informāciju paraudzītos plašākā kontekstā. Tomēr ar šādām inovācijām joprojām nav novērsta šādu metožu galvenā problēma — tās joprojām ir vērstas uz informētības palielināšanu par seku smagumu un joprojām jauniešos rada pretēju reakciju. Sākotnējā sistemātiskajā pārskatā ir iekļautas arī šādas mazāk konfrontējošas programmas, un secinājums ir tāds pats — to ietekme bija pielīdzināma nullei.

¹⁹

“Vecākiem un bērniem tas patīk”

Attiecībā uz vairākām programmām, nevis tikai “Scared Straight” pieejām, tiek apgalvots, ka tās ir efektīvas, vērtējot mērķgrupas vai darbinieku apmierinātības līmeni.²⁰ Tomēr šāds vērtējums neļauj spriest par programmas efektivitāti. Šādus apgalvojumus var paust tikai tad, ja tas secināts visaptverošos ietekmes novērtējumos.²¹

“Programma jau ir tikusi īstenota daudzās vietās”

Šis ir tāds pats arguments kā iepriekšējais, tikai šajā gadījumā tiek pieņemts, ka programma ir efektīva, jo tā tiek plaši izmantota.²² Arī šajā gadījumā tas neko nepierāda par reālo ietekmi.

Iespējams, konteksts ir cits, īstenošanas paņēmieni atšķiras, bērniem varbūt šāda pieeja patīk... Taču, lai cik inovatīvs tas būtu, pamatā esošais mehānisms darbojas (*vai nedarbojas*) tieši tāpat. Mērķis ir ietekmēt personu uzvedību ar atturēšanu, parādot nozieguma izdarīšanas negatīvās sekas.

Cits aspekts ir veids, kādā par potenciāli negatīvajām sekām komunicē mērķgrupai un kā šī grupa to uztver. Ir jāņem vērā vēstījuma paudējs, jo, lai komunikācija būtu veiksmīga, tam jābūt uzticamam avotam.²³ Ieslodzītie diez vai ir piemērotākie labas uzvedības paraugi. Papildus neuzticamiem un moralizējošiem vēstījuma paudējiem jauniešus konfrontē ar vissliktāko scenāriju vai attiecīgo seku (soda smaguma) pārspīlējumu. Kā aprakstīts iepriekš, cilvēkus no noziegumu izdarīšanas attur nevis soda smagums, bet gan tā saņemšanas noteiktība. Jo zināms, ka ne visu noziegumu un kriminālprocedūru noslēgums ir cietums vai mūža ieslodzījums. Citiem vārdiem sakot, ja iebiedējošu vēstījumu uztver kā maz ticamu un pārspīlētu, tad tas nerasniegs mērķgrupu.²⁴

“Scared Straight” un līdzīgu pieeju slikto rezultātu iemesli nav jāuztver kā pretēji ieteikumi par to, kādai jābūt pareizajai pieejai. Piespriet mūža ieslodzījumu ikvienam gadus jaunam noziedzniekam ir nedz vēlami, nedz iespējami. Tomēr šie rezultāti ļauj secināt, ka bērnu biedēšana ar smagu sodu labākajā gadījumā ir neefektīva, bet sliktākajā — kaitīga.²⁵ Par spīti labajiem nodomiem atturēšana nav efektīva ne šādā formātā, ne šai mērķgrupai. Taču pētījumos ir ieteiktas arī dažas efektīvas atturēšanas pieejas.

KAD ATTURĒŠANA IR EFEKTĪVA?

Atturēšana visus neietekmē vienādi, un nav tādas universālas pieejas visām sabiedrības grupām.²⁶ Atturēšana ietekmēs tikai tos, kuri jau ir predisponēti izdarīt noziegumu vai kurus vilina šāda iespēja. Lielākā daļa cilvēku ievēro likumu neatkarīgi no tā atturēšanas spēka. Tāpēc varētu teikt, ka atturēšana ir efektīva pieeja tikai sekundārajā vai terciārajā noziedzības novēršanas līmenī.²⁷

Citiem vārdiem sakot, visticamāk, iedarbīga būs mērķorientēta pieeja. Šādu mērķorientētu pieeju apvienojot ar izpratni, ka atturēšana galvenokārt ir efektīva, ja tiek informēts par soda saņemšanas noteiktību un, precīzāk, par aizturēšanas noteiktību, saprotams, ka cietumi un ieslodzītie nav pareizie vēstījuma paudēji. Efektīvu atturēšanas pieeju galvenie faktori ir policija un policijas stratēģijas, ar kuru palīdzību tiek būtiski un redzamā veidā palielināts aizturēšanas risks.²⁸

Pirms šā argumenta turpmākas izklāstīšanas ir svarīgi nošķirt atturēšanu un neitralizāciju. Neitralizācija ir arī krimināltiesību sistēmas funkcija un, konkrēti, policijas uzdevums, un ar neitralizāciju novērš nozieguma *atkārtošanu*, ierobežojot iespēju to izdarīt. Vienkāršiem vārdiem runājot, galvenā atšķirība starp atturēšanu un neitralizāciju ir tas, ka ar atturēšanu novērš noziedzību, ietekmējot potenciālo risku tikt notvertam pirms paša nodarījuma pastrādāšanas, savukārt ar neitralizāciju ierobežo noziedznieka iespējas turpināt savas noziedzīgās

darbības vai izdarīt jaunus noziegumus pēc notveršanas. Neitralizācija ietekmē noziedzības novēršanu, taču tai nepieciešams lielāks arestēšanas un ieslodzīšanas apjoms, un tā prasa lielus resursus vajadzīgā efekta uzturēšanai.²⁹

Ja runājam par noziedzības novēršanu ar atturēšanu, tad lielisks šādas pieejas piemērs ir patrulēšana vietās, kur bieži tiek izdarīti noziegumi. Policijas resursi ir vērsti uz tā dēvētajiem “noziedzības karstajiem punktiem”: ģeogrāfiski nelielām teritorijām ar augstu noziedzības līmeni.³⁰ Pārskatot 65 pētījumus, Braga u. c. (2019) secināja, ka šādai pieeja ir neliela, bet nozīmīga ietekme uz noziedzību. Papildus nelielam noziedzības pārvietošanas efektam šādas pieejas ietekme, visticamāk, būs plašāka par attiecīgo teritoriju. Fokusējot savas darbības un patrulāžas, policija palielina aizturēšanas risku attiecīgajā teritorijā un efektīvi novērš ar narkotikām saistītus likumpārkāpumus, nekārtību celšanu, pret īpašumu vērstus noziegumus un vardarbīgus noziegumus.³¹

Kā redzams, ietekme ir minēta attiecībā uz konkrētiem noziegumiem. Lai atturēšana būtu efektīva, papildus mērķgrupai vai atrašanās vietai svarīgs faktors ir arī noziedzības veids. Dažus noziegumus atturēšanas pasākumi ietekmē mazāk nekā citus. Tie diezin vai ietekmēs emociju iespaidā pastrādātus noziegumus, piemēram, tādus, kas izdarīti afekta stāvoklī, taču atturēšanai, kas vērstā pret apzinātākiem noziegumiem (piemēram, noziegumiem pret īpašumu), ir lielākas izredzes būt veiksmīgai.³²

Vēl viena policijas uzraudzības stratēģija, kas ir efektīva mērķorientētas pieejas veidā un vienlaikus palielina likumpārkāpēja notveršanas iespējamību, tiek dēvēta par fokusētu atturēšanu jeb “sankciju un iespēju aktivizēšanu”.³³ Tai ir pozitīva ietekme, jo īpaši, ja to vērs pret bandu vardarbību, kā arī pret recidīvistiem un narkotiku tirgošanas teritorijām. Šāda pieeja galvenokārt ietver tiešu mijiedarbību ar mērķgrupu, informēšana par atkārtotas likumpārkāpumu izdarīšanas sekām un reālu alternatīvu piedāvāšanu ar sociālo dienestu starpniecību.³⁴ Plašākā pieejā tiek iesaistīti arī sabiedrības vai ģimenes locekļi, uzlabojot attiecīgās kopienas kolektīvo efektivitāti un neformālo kontrole, vienlaikus nedodot iespēju izmantot attaisnojumus, uz kuriem likumpārkāpēji varētu atsaukties, lai mazinātu savu personīgo atbildību. Uzmanīgs lasītājs pamanīs, ka šādas pieejas daļa ir arī informētības uzlabošana. Informētības uzlabošanai pašai par sevi ir maza ietekme. Bet, ja tā ir mērķtiecīga, kā šajā gadījumā, un integrēta visaptverošā pieejā, tā kļūst vērtīgāka.³⁵

OPERĀCIJA “PAMIERS” UN UZ PROBLĒMU RISINĀŠANU VĒRSTA POLICIJAS DARBĪBA

Svarīgs fokusētas atturēšanas panākumu faktors ir tās saikne ar tādu policijas darbu, kas vērsts uz problēmu risināšanu. Šāda veida darbā galvenais uzsvars tiek likts uz vajadzību un problēmu pareizu novērtēšanu konkrētā teritorijā, lai reakciju pielāgotu vietējiem apstākļiem.³⁶

Lielisks šādas pieejas piemērs ir Bostonā īstenotā operācija “Pamiers”, kuras nolūks bija samazināt ar bandām saistītu vardarbību, kurā izmanto ieročus.³⁷ Kopā ar mērķtiecīgu tiesībsardzības iestāžu darbību pret ieroču kontrabandistiem policija strādāja pie bandu locekļu informēšanas par vardarbības turpināšanas sekām.³⁸ Tika paziņots par sankcijām un sadarbībā ar vietējo prokuratūru tika gādāts par efektīvu kriminālvajāšanu. Tā kā pret vairumu bandu locekļu jau bija celtas kriminālpasūdzības, tās tika apturētas un potenciāli atceltas, ja vien visi ievērotu attiecīgos noteikumus. Ja viena persona “pārkāptu sarkano līniju”, apsūdzības atjaunotu visiem grupējuma locekļiem. Protams, tas bandās radīja līdzbiedru spiedienu, palīdzot novērst iesaistīšanos vardarbīgā noziedzībā. Šādu rezultātu var panākt vienīgi ar labi izstrādātiem, konkrētajai situācijai pielāgotiem un pienācīgi pētītiem vēstījumiem, tos papildinot ar piemērotu atbalsta tīklu. Vainas uzņemšanās citu vietā vairs nebija risinājums, un nostrādāja jaukta tipa fokusētas atturēšanas metode: jauniešu izdarītu slepkavību skaits samazinājās par neticamiem 63 %, savukārt uzbrukumi ar šaujamo ieroci lietošanu — par 25 %.³⁹

SECINĀJUMS

Neapšaubāmi, atturēšanai ir sava vērtība, bet tikai tad, ja to izmanto pareizi. “Scared Straight” un citas uz bailēm balstītas pieejas ir vērstas uz soda smagumu, un ar tām bērniem parāda vissliktāko, kas var notikt, ja tie pastrādātu noziegumus. Šādas pieejas kritizē jau no ētikas viedokļa vien⁴⁰, un tām nav nekādas pozitīvas ietekmes. Ikvienam, kurš darbojas noziedzības novēršanas jomā, ir jābūt informētam par šāda veida programmu negatīvo ietekmi, un jāizdara attiecīgi secinājumi.⁴¹

Neapšaubāmi, atturēšanas pieejas var būt efektīvas, ja tās ir fokusētas attiecībā uz noziedzības veidu, mērķgrupu vai attiecīgu teritoriju vai arī vērstas uz soda saņemšanas iespējamības palielināšanu. Pārliciecināši zinātniski pierādījumi liecina, ka šādi fokusētām policijas stratēģijām, ar kurām turklāt redzami palielina notveršanas risku, ir pozitīva ietekme.

Endnotes

- 1 A. Petrosino, C. Turpin-Petrosino, and J.O. Finckenauer, Well-Meaning Programs Can Have Harmful Effects! Lessons from Experiments of Programs Such as Scared Straight, *Crime & Delinquency* 46:3 (2000); Eiropas Noziedzības novēršanas tīkls, "Kliedējam mītus: informētības uzlabošana nekad un nevienam nekaitē, vai ne?", Brisele: EUCPN, gaidāms drīzumā.
- 2 A. Petrosino, C. Turpin-Petrosino, M.E. Hollis-Peel, and J.G. Lavenberg, Scared Straight and Other Juvenile Awareness Programs for Preventing Juvenile Delinquency: A Systematic Review, *Campbell Systematic Reviews* 9:1 (2013), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2013.5>.
- 3 Turpat.
- 4 D.P. Farrington and B.C. Welsh, The Science and Politics of Crime Prevention: Toward a New Crime Policy, in: D.P. Farrington and B.C. Welsh (Eds.), *The Oxford Handbook of Crime Prevention*, Oxford: Oxford University Press, 2012; Petrosino et al., Well-Meaning Programs Can Have Harmful Effects! Lessons from Experiments of Programs Such as Scared Straight.
- 5 J. Esrick, R.G. Kagan, J.T. Carnevale et al., Can Scare Tactics and Fear-Based Messages Help Deter Substance Misuse: A Systematic Review of Recent (2005–2017) Research, *Drugs: Education, Prevention and Policy* 26:3 (2019), <https://dx.doi.org/10.1080/09687637.2018.1424115>; EMCDDA, Mass Media Campaigns for the Prevention of Drug Use in Young People, Lisbon, 2013, http://www.emcdda.europa.eu/publications/pods/mass-media-campaigns_en.
- 6 Petrosino et al., Scared Straight and Other Juvenile Awareness Programs for Preventing Juvenile Delinquency: A Systematic Review; Petrosino et al., Well-Meaning Programs Can Have Harmful Effects! Lessons from Experiments of Programs Such as Scared Straight; Farrington and Welsh, The Science and Politics of Crime Prevention: Toward a New Crime Policy; European Society for Prevention Research, Position of the European Society for Prevention Research on Ineffective and Potentially Harmful Approaches in Substance Use Prevention, 2019, <http://euspr.org>; A.V. Papachristos, Too Big to Fail: The Science and Politics of Violence Prevention, *Criminology & Pub. Pol'y* 10 (2011); J.O. Finckenauer, "Scared Straight" and the Panacea Phenomenon: Discussion, *Annals of the New York Academy of Sciences* 347:1 (1980), <https://dx.doi.org/10.1111/j.1749-6632.1980.tb21271.x>.
- 7 Finckenauer, "Scared Straight" and the Panacea Phenomenon: Discussion; J. McCord, Cures That Harm: Unanticipated Outcomes of Crime Prevention Programs, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 587:1 (2003), <https://dx.doi.org/10.1177/0002716202250781>.
- 8 Petrosino et al., Scared Straight and Other Juvenile Awareness Programs for Preventing Juvenile Delinquency: A Systematic Review; T. Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2016.
- 9 D.S. Nagin, Deterrence in the Twenty-First Century, *Crime and Justice* 42:1 (2013), <https://dx.doi.org/10.1086/670398>.
- 10 D.S. Nagin, Deterrence: A Review of the Evidence by a Criminologist for Economists, *Annual Review of Economics* 5:1 (2013); T.A. Loughran, R. Paternoster, and D.B. Weiss, Deterrence, in: A.R. Piquero (Ed.), *The Handbook of Criminological Theory*, Chichester, West Sussex: Wiley, 2015.
- 11 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*.
- 12 Nagin, Deterrence in the Twenty-First Century; Loughran et al., Deterrence.
- 13 Nagin, Deterrence: A Review of the Evidence by a Criminologist for Economists.
- 14 Nagin, Deterrence in the Twenty-First Century.
- 15 European Society for Prevention Research, Position of the European Society for Prevention Research on Ineffective and Potentially Harmful Approaches in Substance Use Prevention.
- 16 M.P. Rubenson, K. Galbraith, O. Shin et al., When Helping Hurts? Toward a Nuanced Interpretation of Adverse Effects in Gang-Focused Interventions, *Clinical Psychology: Science and Practice* (2020); McCord, Cures That Harm: Unanticipated Outcomes of Crime Prevention Programs.
- 17 European Society for Prevention Research, Position of the European Society for Prevention Research on Ineffective and Potentially Harmful Approaches in Substance Use Prevention; Eiropas Noziedzības novēršanas tīkls, "Ar narkotikām saistītas noziedzības novēršana: efektīva uzvedības maiņošana", rīkkopu sērija Nr. 16, Brisele: EUCPN, 2020, <https://eucpn.org/toolbox16-drugrelatedcrimes>.
- 18 Petrosino et al., Scared Straight and Other Juvenile Awareness Programs for Preventing Juvenile Delinquency: A Systematic Review.
- 19 Turpat.
- 20 McCord, Cures That Harm: Unanticipated Outcomes of Crime Prevention Programs.
- 21 European Society for Prevention Research, Position of the European Society for Prevention Research on Ineffective and Potentially Harmful Approaches in Substance Use Prevention; B.C. Welsh and D.P. Farrington, Evidence-Based Crime Policy, in: M. Tonry (Ed.), *The Oxford Handbook of Crime and Criminal Justice*, Oxford: Oxford University Press, 2011; Petrosino et al., Well-Meaning Programs Can Have Harmful Effects! Lessons from Experiments of Programs Such as Scared Straight.
- 22 European Society for Prevention Research, Position of the European Society for Prevention Research on Ineffective and Potentially Harmful Approaches in Substance Use Prevention.
- 23 Eiropas Noziedzības novēršanas tīkls, "Kliedējam mītus: informētības uzlabošana nekad un nevienam nekaitē, vai ne?"
- 24 Eiropas Noziedzības novēršanas tīkls, "Ar narkotikām saistītas noziedzības novēršana: efektīva uzvedības maiņošana"; Esrick et al., Can Scare Tactics and Fear-Based Messages Help Deter Substance Misuse: A Systematic Review of Recent (2005–2017) Research.
- 25 Petrosino et al., Scared Straight and Other Juvenile Awareness Programs for Preventing Juvenile Delinquency: A Systematic Review.
- 26 Nagin, Deterrence in the Twenty-First Century.
- 27 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*; N. Tilley, Middle-Range Radical Realism for Crime Prevention, in: R. Matthews (Ed.), *What Is to Be Done About Crime and Punishment?*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2016.
- 28 Loughran et al., Deterrence; Nagin, Deterrence in the Twenty-First Century; Nagin, Deterrence: A Review of the Evidence by a Criminologist for Economists.
- 29 Nagin, Deterrence: A Review of the Evidence by a Criminologist for Economists.
- 30 D. Weisburd, The Law of Crime Concentration and the Criminology of Place, *Criminology* 53:2 (2015).
- 31 A.A. Braga, B. Turchan, A.V. Papachristos, and D.M. Hureau, Hot Spots Policing of Small Geographic Areas Effects on Crime, *Campbell Systematic Reviews* 15:3 (2019); Nagin, Deterrence: A Review of the Evidence by a Criminologist for Economists; Loughran et al., Deterrence.
- 32 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*.
- 33 A.A. Braga, D. Weisburd, and B. Turchan, Focused Deterrence Strategies Effects on Crime: A Systematic Review, *Campbell Systematic Reviews* 15:3 (2019).
- 34 Turpat.
- 35 Eiropas Noziedzības novēršanas tīkls, "Kliedējam mītus: informētības uzlabošana nekad un nevienam nekaitē, vai ne?"
- 36 Braga et al., Focused Deterrence Strategies Effects on Crime: A Systematic Review.
- 37 Tilley, Middle-Range Radical Realism for Crime Prevention.
- 38 Nagin, Deterrence in the Twenty-First Century.
- 39 Braga et al., Focused Deterrence Strategies Effects on Crime: A Systematic Review.
- 40 Eiropas Noziedzības novēršanas tīkls, "Ar narkotikām saistītas noziedzības novēršana: efektīva uzvedības maiņošana".
- 41 McCord, Cures That Harm: Unanticipated Outcomes of Crime Prevention Programs; Farrington and Welsh, The Science and Politics of Crime Prevention: Toward a New Crime Policy.

Citāts

EUCPN (2020). "Kliedējam mītus. Brīdinājums — iespējams, tālāk paustais vēstījums būs nepatīkams..." Brisele: EUCPN

Juridisks paziņojums

Šis publikācijas saturs nav uzskatāms par kādas Eiropas Savienības vai Eiropas kopienas dalībvalsts, aģentūras vai iestādes oficiālo viedokli.

Autori/redaktori

Jorne Vanhee, EUCPN sekretariāta pētnieks.

Daļa no projekta "EUCPN sekretariāts", 2021. gada februāris, Brisele

Ar Eiropas Savienības atbalsta instrumenta "Iekšējās drošības fonds — policija" finansiālu atbalstu.